

JEAN GRAINGER

CSILLAG ÉS LÓHERE

JEAN GRAINGER

CSILLAG
ÉS LÓHERE

Kossuth Kiadó

A kiadás alapja:
Jean Grainger: *The Star and the Shamrock*
First published independently in 2019

Fordította
Medgyesy Zsófia

Szerkesztette
Koronczai-Fekete Viktória

ISBN 978-963-544-370-3

Minden jog fenntartva

© Jean Grainger 2019
© Kossuth Kiadó 2022
© Hungarian translation Medgyesy Zsófia 2022
Borítóképek © 123rf

PROLÓGUS

Észak-Írország, Belfast, 1938.

Az ivó félhomályos tere, a sötét színű fabokszok és a homokfúvott üvegek tökéletesen illettek a találkozóhoz. Jó páran tartózkodtak a helyiségben, de a rossz világítás miatt senkit nem lehetett tisztán látni. Odakinn, a Donegal téren nagy volt a nyüzsgés, mindenki sietett, így senki nem figyelt arra a magas férfira, aki közvetlenül ebédidő után lépett az ivóba. Szerencsére egy kapatos nőszemély lekötötte a pultos figyelmét, amikor kiszolgálták. Ahogy korábban megbeszélték, a helyiség egyik hátsó bokszában foglalt helyet, és várt. Az összekötő személy késett. Újfént megnézte az óráját, és úgy döntött, ad még neki tíz percet, és ha addig sem érkezik meg, egyértelmű, hogy valamilyen akadályba ütközött.

Nem ismerte a másikat, de ez így sokkal biztonságosabb. Mindenről és mindenkiről csak annyit tudtak, amennyi feltétlenül szükséges volt. Izgatottan megborzongott: jó érzéssel töltötte el, hogy tesz valamit, és tisztában volt azzal, hogy tökéletes erre a munkára. Az ötlet tőle származott, amire rendkívül büszke is volt.

Mostanra biztossá vált, hogy a háború elkerülhetetlen; nem számít, milyen papírt hozott haza Münchenből az öreg

Chamberlain. Ha a britek elhiszik neki, hogy elhozta „korunk békéjét”, ahogy ígérte, akkor bármit elhisznek. Elmosolyodott.

Megpróbált a nála lévő újságba mélyedni, de ismét elkalandoztak a gondolatai. Azon a feltételezésen töprengett, amely azóta foglalkoztatta, hogy megkeresték telefonon. Ha Németországnak megadhatnák azt a segítséget, amellyel térdre kényszeríthetné Nagy-Britanniát – az ő pozíciója pedig biztosította, hogy ezt és még többet is ajánljanak –, akkor a németek bizonyára betartják az ígéretüket. Végre létrejöhet az Egyesült Írország! Ez volt minden vágya.

Ismét az órájára pillantott. Még öt perc, legfeljebb ennyi maradt. Túl veszélyes lenne tovább várnia.

Látszólag az újságot olvasta, de nem fogta fel a szavak értelmét. Ekkor hallotta meg az ajtónyitást jelző csengettyűt. Valaki betért az ivóba, italt rendelt a pultnál, és az ő asztala felé indult. Meredten bámulta az újságot addig, amíg meg nem hallotta a megbeszéltséget. Fölnézett. Találkozott a tekintetük.

Alaposan megnézte magának az illetőt. Nem volt elképzelése arról, hogy kit vár, de erre nem számított.

1. FEJEZET

Anglia, Liverpool, 1939

Elizabeth letette a borítékot és levette a szemüvegét. A vékony papír és az írországi bélyegző láttán ideges lett. Lehet, hogy megint az ingatlanügynök sürgeti, hogy adja el az anyja házát? Már kétszer is megmondta neki, hogy nem akar megválni tőle, bár ennek okát maga sem tudta igazán. Nem valószínű, hogy valaha is visszatér Írországba, hiszen az apja már rég, az anyja pedig tavaly hunyt el, és minden bizonnyal a mennyországban kínozza a szerencsétlen szenteket alapos vallási ismereteivel. A levél láttán gondolatai visszatértek a kicsiny észak-írországi faluba, amely a szülőhelye volt, és eszébe jutott a nagy öreg ház és az anyja.

Margaret Bannon odahaza, a Down megyében lévő Ballycregganban, egy vallási téren megosztott községben oszlopos tagja volt a katolikus közösségnek, de a szíve kőből volt.

Elizabeth fölsóhajtott. Próbálta elhessegetni az anyja képét, mert az emléke fölzaklatta. Az elmúlt huszonegy évben nem beszéltek egymással, és Margaret magányosan hunyt el.

Elizabeth az asztali óra mögé csúsztatta a borítékot. Muszáj elindulnia az iskolába. Majd később elolvassa, talán a jövő héten... vagy soha.

A komódon lévő fényképről Rudi mosolygott rá. „Ne keseredj meg, ne legyél olyan, mint az anyád!” – csengett a fülében a korholása. A megsárgult szépiafotón a kölyök-képű Rudi fáradtan állt a Királyi Ezred egyenruhájában. Annyira büszke, annyira lelkes, annyira fiatal volt! Ugyan, honnan is sejthette volna, milyen borzalmas dolgok várnak rá Flandriában? Mit tudhatott azokról bárki is?

Elizabeth erőt vett magán. Ezek a gondolatok nem segítenek. Rudi meghalt, és az anyja is halott. Ő viszont él és szuverén személyiség. Hát nem ezt bizonyította akkor is, amikor az anyja akaratával szembeszegülve, hozzáment Rudihoz? Való igaz, hogy mindez régen történt, de az érzések ugyanolyan erőteljesen hatottak rá ma is.

Tizennyolc éves volt csupán, amikor megismerte az ifjú Rudi Kleint, akibe beleszeretett és hozzáment feleségül. Margaret Bannon már a gondolattól is elborzadt, hogy az ő katolikus lánya egy zsidóhoz menjen férjhez, ám Elizabeth még ennyi idő elteltével is érezte a fiatalság és a szerelem mámorító érzését. Ha Rudi történetesen egy marslakó, az sem érdekelte volna. Fiatal volt, jóképű és vicces, és ő végre érezte, hogy szeretik.

Azon tűnődött, hogy ha Rudi visszatérne valamiképp a halálból, és besétálna kicsinyke sorházi lakásuk konyhájába, vajon ráismerne-e az ott álló nőre? Az egykor mindig kieresztve hordott, vállára omló gesztenyebarna haját kontyban viselte, és a hajdani ruhabolond kislány manapság már praktikusán és szolidan öltözködött. Harminckilenc éves

volt, bár tisztában volt azzal, hogy idősebbnek néz ki. Régen csinos volt, és egyáltalán nem volt csúnya. Rudi azt mondta, szereti, és azt is, hogy gyönyörű.

Hirtelen elhatározással bekapcsolta a rádiót. Amikor meghallotta, hogy megint az európai fejleményekkel foglalkoznak, inkább kikapcsolta: túl komoly téma ez kora reggel. Biztos nem hagyják majd, hogy még egyszer megtörténjen! Ugye nem? Főleg azok után, ahogyan legutóbb alakultak a dolgok.

Mindenki a háborús fenyegetésről beszélt, és arról, hogy mire készül Hitler. Vajon sikerül békét teremteni, ahogy Chamberlain miniszterelnök úr ígérte? Ha a lapoknak hinni lehet, a dolgok először kicsit rosszabbra fordulnak majd, mielőtt minden elrendeződik.

Elizabeth már késésben volt, mégis a kezébe vette a komódon tartott fényképet. A képkeret üvegén, Rudi homlokánál egy kis koromfolt éktelenkedett, amit gyorsan letörölte a kardigánja ujjával. Belenézett a férje szemébe.

– Viszlát, drágám! Később találkozunk! – mondta, és megcsókolta az üveget, pontosan úgy, ahogy azt mindennap tette.

Milyen más lehetett volna az élete... férj, család. Ehelyett azonban kapott egy egyenszövegezésű táviratot, mint ahogy sokan mások is a háború idején. Húsz éve hordozza a szívében a reményvesztettség érzését. Amikor a kézbesítő fiú – aki alig pár évvel volt fiatalabb nála – átadta neki a táviratot, lesütötte a szemét. Még a küszöbön – ennek a háznak a küszöbén – kibontotta azt. Ahogy olvasta, a sajnálkozás és a részvét szavai összemosódtak a szeme előtt. Megtántorodott, és érezte, ahogy a hasában lévő magzat hasonlóan reagált. „Apukám meghalt.”

Bizonyára bekísérte valaki és vigasztalták is – a szomszédok ebben a tekintetben rendesek voltak. Tudták, hogy ha a kézbesítő biciklije bekanyarodik az utcájukba, valakinek támaszra lesz szüksége. Aznap őt kellett támogatni... másnap valaki mást. Emlékezett a vérré és az erős lefelé húzó érzésre, aminek az lett a vége, hogy terhességének ötödik hónapjában elvetélt. A fájdalom azonban a hosszú évek alatt örökké jelen lévő, tompa érzéssé szelídült.

Szerető gonddal tette vissza a képet a komódra. Csak ez az egy fotója volt Rudiról. A kép azonban sok szempontból egyáltalán nem hasonlított a férjére; nem volt ilyen nyalka és jó kiállítású. „A brit hadsereg kikupált” – mondogatta Rudi. Elizabeth emlékeiben viszont az a Rudi élt, aki még nem viselt egyenruhát. A legélesebb emléke pedig az volt, amikor megkapták a ház kulcsait, és itt üldögéltek, ebben a konyhában. Rudi Saul nevű bácsikája adott nekik kölcsön, hogy meg tudják venni a házat, és úgy volt, hogy majd visszafizetik neki.

1918 nyarán házasodtak össze az anyakönyvi hivatalban, amikor Rudit eltávozásra hazaengedték, mert eltört a karja. Elizabeth szinte hallotta anyja siránkozását az Ír-tenger túlsó partjáról, csakhogy egy cseppet sem érdekelte, hogy iszonyattal tölti el az, hogy hozzámegy egy zsidófihoz – ahogy minden alkalommal nevezte Rudit –, és azzal sem törődött, hogy ezáltal elszakad mindentől, ami addig az élete része volt. Szerette Rudit, és Rudi is szerette őt. Ilyen egyszerű volt az egész.

Aznap a legjobb ruháját és kardigánját viselte. A segéd-tanítói fizetéséből nem engedhette meg magának ugyanis, hogy új ruhát vásároljon, de ez sem érdekelte. Rudi az anyakönyvi hivatal felé menet szedett néhány szál virágot, ebből kötötték meg a hevenyészett esküvői csokrát. Az ő unoka-

testvére, Benjamin meg a felesége, Nina voltak a tanúik. Benjamins a Somme-nál ölték meg, Nina pedig visszaköltözött a családjához Londonba. Már nem tartják a kapcsolatot.

Elizabeth fájdalmában nagyot nyelt. A bánat mindig összeszorította a torkát, az érzés mai énjének szerves részévé vált. Veszteség, fájdalom és a düh kavargott benne. Ha pedig igazán őszinte akart lenni magához, a gyásza idővel haragba fordult. Rudit 1918. november 11-én kora reggel, Belgiumban érte a halálos lövés. A fegyverszünetet aláírták ugyan, de a harci cselekmények beszüntetése csak aznap tizenegykor lépett életbe. A tizenegyedik hónap tizenegyedik napjának tizenegyedik órájában. Számára úgy tűnt, hogy a táborno-kok valamiféle dicsőséges szimmetriát láttak ebben. Ehelyett azonban sokkal több embert kárhoztattak gyászra, mint amennyit kellett volna. Ő is azért veszítette el a férjét, az ő drága Rudiját, mert valaki azt szerette volna, hogy a négy évig tartó keserves öldöklés lezárásáról szóló jelentés jól mutasson egy darabka papíron.

Megborzongott. Mostanában hidegek voltak a reggelek, pedig már érezni kellett volna a tavaszt a levegőben. Az osztályában a gyerekek egyfolytában tüszögtek és köhécseltek. Eszébe jutott az állami iskola hatalmas kályhája Ballycregganban, amelybe minden iskolás gyereknek hoznia kellett egy hasáb tűzifát vagy tőzeget. O'Reilly igazgató úr felesége egy nagy kannában minden reggel odarakta a tejet a kályha mellé, hogy ebédidőre legyen a gyerekeknek meleg italuk. Elizabeth örült volna, ha az ő osztálytermében is lett volna kályha, de tisztában volt azzal, hogy a brit oktatási rendszer sosem engedélyezne efféle luxusdolgokat. Az asztali órára pillantott. Fél nyolc volt. El kell indulnia. Fölvette a kabátját

és a kalapját, majd megmarkolta az éjjel leosztályozott munkafüzetektől nehéz táskáját, és kilépett az ajtón.

Az utcán csönd honolt, rajta kívül csak a postás járt odakint, aki éppen az utca túloldalán kézbesítette a küldeményeket. Elizabeth élvezte a vihar előtti csönd nyugalmát.

A Bridge End-i általános iskoláig vezető nagyjából másfél kilométeres séta nemcsak a testmozgást jelentette számára, ilyenkor volt ideje gondolkodni is. Általában azon töprengett útközben, amit aznap tanítani akart, vagy azon, hogy miként bánjon valamelyik problémás gyerekkel, az utóbbi időben mind többször inkább szülővel. Régóta volt már általános iskolai tanítónő, így szinte nem volt olyan helyzet, amelynek ne lett volna még részese. Amikor tizenhat évesen, okos kislányként áthajózott Angliába, hogy egy katolikus iskolában segédtanító legyen, egy olyan pályára került, amely messzire röpítette Ballycreggantól, az anyjától, és minden addig ismerős dologtól.

Alig emlékezett azokra a tanulással eltöltött évekre, amelyeknek köszönhetően segédtanítóból képzett pedagógussá vált. Miután Rudi meghalt, és közös gyermeküket is elveszítette, az egyik kedves nővér az iskolában azt tanácsolta neki, szerezzen tanári képesítést, hogy ne csak segédtanító legyen. Mivel a tanulás legalább lefoglalta zaklatott elméjét, Elizabeth ráállt a dologra. Kiváló érdemjegyeket szerzett, tehát nyilván teljes erőbedobással tanult. Csakhogy nem sokra emlékezett azokból az évekből, mert eltűntek a gyász és a fájdalom ködében.

2. FEJEZET

Berlin, Németország, 1939

Ariella Bannon az ajtó mögött várakozott. Vadul kalapált a szíve. Kendővel kötötte be a fejét, és egy valaha szebb napokat látott szürke kabátot viselt – az egyetlen, amely megmaradt. Bár zöld szeme és loknis vörös haja miatt egyáltalán nem nézett ki zsidónak, az emberek tudták róla, hogy az. Mivel a férje, Peter Bannon katolikus volt, Ariella valamennyire privilegizált helyzetben volt a többi zsidóhoz képest. Rendszeresen járt zsinagógába a gyerekeivel, és kóser háztartást vezetett. Az azonban a legvadabb álmaiban sem ötlött föl benne, hogy vallásának csöndes gyakorlása ilyenmibe torkollhat.

Az egyik postás, Herr Krupp csatlakozott a barnaingesekhez. Ariella nem volt biztos benne, hogy valóban kézbesíti a leveleit, így abban reménykedett, hogy ma a váltótársa, Frau Braun a soros. S bár ő sem volt kifejezetten barátságos, de legalább elhozta a leveleit. Meglepte Herr Krupp lépése, hiszen korábban rendes ember volt, de a Kristályéjszaka óta

valahogy mindenki megváltozott. Emlékezett rá, hogy korábban Peter még el is beszélgetett a férfival az időjárásról, a pecázásról meg effélékről, így nehéz volt elhinni, hogy a békés felszín alatt annyi gyűlölet lapult. A szomszédok, az utcabeliek, sőt már a gyerekek is ellenségnek tekintettek minden zsidót. Liesl és Erik örökös rettegésben élt. Liesl próbált úgy tenni, mintha nem félne – olyan nagyszerű kis-lány! –, de még csak tízéves. Erik nagyon felnéz rá! Hétéves kisfia hitt abban, hogy a nővére mindent rendbe tud hozni.

Liesl születésnapja a következő hónapban lesz, ám jelenleg szóba sem jöhet az ünneplés. Ariella visszagondolt a korábbi születésnapokra: a tortákra, a barátokra, az ajándékokra. Ilyen nem lesz többé, minden a múlté.

Ariella megpróbálta lenyelni a torkában lévő ismerős gombócot. Petert azért vitték el, mert egy szintén keresztény kollégájával próbáltak megvédeni egy idős zsidó asszonyt, akit a náci banditák bántalmaztak az utcán. Hallomásból tudja, hogy a két férfit összeverték és bedobták egy teherautóba. Ez öt hónappal ezelőtt történt. Mindennap reménykedett abban, hogy a férje hazatér, de eddig semmi. Már az is eszébe jutott, hogy felkeresi Peter kollégájának a feleségét, ugyanakkor tisztában volt azzal, hogy nem bölcs dolog egy zsidó részéről bármilyen okból meglátogatni egy árja személyt.

Némi nyugalommal töltötte el, hogy a gyerekeivel születésüktől kezdve angolul is beszélt. Azért tette, mert tehetette: gyermekkorában ugyanis angol nevelőnője volt, akit Mrs. Beechnek hívtak. Ez a félelmetes asszonyság ragaszkodott hozzá, hogy Ariella ne csak németül, hanem angolul, franciául és olaszul is megtanuljon. Peter mindig mosolyogva

hallgatta, amikor a gyerekei idegen nyelven beszélgettek egymással, és sokszor mondta, hogy a nyelvérzéküket nyilván az anyjuktól örökölték. Peter csak németül tudott, pedig az apja ír volt. Ariella imádta az apósát, Paddyt. Erik még egész kicsi volt, amikor az öreg meghalt. Apósa folyékonyan beszélt németül – kedves, éneklő hanghordozással –, és sokat mesélt neki az Írországbán töltött gyermekkoráról. Fiatalemberként tanulni érkezett Németországba, és első látásra beleszeretett Christiana Bergerbe, a bajor szépségbe. Így aztán itt is maradt. Peter volt az egyetlen gyermekük, mivel Christiana egy lovasbalesetben életét veszítette, amikor a fiuk ötéves volt. Milyen egyszerű is volt minden alig hét esztendővel ezelőtt! Egy totyogós kislány, egy szerető férj és egy őket rajongással körülvevő após társaságában dajkálta újszülött kisfiát. Most viszont annyira magányos volt.

Megkönnyebbült, amikor meglátta Frau Braunt az utcán. Csak az volt a baj, hogy a nő egyszerűen elment a házuk előtt. Sírás fojtogatta a torkát. Hiszen mostanra egész biztosan meg kellett már kapnia a levelet, amit Ariella írt. Már három hete postára adta! Ariella próbálta elhessegetni a lehetséges magyarázatokat. Mi van, ha már nem is ott lakik? Talán elköltözött a család. Amennyire tudta, Peter nem tartotta a kapcsolatot egyetlen unokatestvérével.

A férje legjobb barátja, Nathaniel szólt neki, hogy talán ki tudná juttatni Berlinből Lieslt és Eriket a Kindertransporttal. Bizonyára Nathanielnek vannak kapcsolatai, de ő hallani sem akart arról, hogy idegenekre bízva a gyermekeit. Bárcsak Elizabeth igent mondana! Csak ebben az esetben lenne hajlandó feltenni a kicsiket a vonatra. És még akkor is... Elhessegette a gondolatot, nem hagyta, hogy elragadja

a képzelete. Muszáj messzire küldenie őket, amíg ez az örület véget nem ér!

Már mindent megpróbált, hogy kijussanak innen, de nem járt sikerrel. Hiába kereste meg az összes követséget – az Egyesült Államok, Venezuela, Paraguay és egy sor sosem hallott ország berlini képviselőjét –, reménytelen vállalkozás volt. A követségek előtti sorok napról napra hosszabbak voltak, de az, akiért nem kezeskedett senki, semmit nem remélhetett. Egyetlen esélye Írország volt. Peter apja, a gyereke nagyapja ír állampolgár volt, így ha valahogyan sikerülne elérnie, hogy Elizabeth Bannon befogadja a gyermekeit, legalább Liesl és Erik biztonságban lehetne.

Sokszor riadt fel az éjszaka közepén, és arra gondolt, ez az egész biztosan csak valami rémálom. Ilyesmi nem történhet meg egy olyan országban, mint Németország, amely messze földön híres a tudományáról, az irodalmáról, a zenéről és a képzőművészetéről! Csakhogy mégis megtörtént.

Peter és Ariella mondhatta magáról és a gyerekeikről, hogy németek, épp olyanok, mint bárki más az országban, csakhogy ez nem volt igaz. Ugyanis miatta azt mondták imádott gyermekeire, hogy *Untermensch*, vagyis alsóbbrendű emberek, mert az ereikben zsidó vér folyt.